

4. Potebnia A. Ob"iasneniia maloruskikh i srodnykh narodnykh pesen / A. Potebnia // Russkii filologicheskii Vestnik. – 1882. – № 2. – S. 204–242; № 3. – S. 45–134; № 4. – S. 199–223; 1883. – № 1. – S. 99–136; № 2. – S. 180–220; № 3. – S. 48–85.

5. Sadovenko S. Rozvytok muzychnykh zdbnostei zasobamy ukrainskoho folkloru: Navchalno-metodychny posibnyk / S. Sadovenko. – K.: Shk. Svit, 2008. – 128 s.

6. Suhrobova Yu.Yu. Kulturotvorchist u dialozi tradytsii i novatsii suchasnoho poli etnichnoho suspilstva Ukrainy (krymskyi dosvid): monohrafiia / Yuliia Suhrobova. – Simferopol: Vydavnychiy tsentr KDMU, 2012. – 352 s.

УДК 39 (477)+(470.45)

Сінельнікова Валентина Володимирівна
кандидат історичних наук, доцент
кафедри фольклору, народнопісенного
та хорового мистецтва Київського національного
університету культури і мистецтв

УКРАЇНОЗНАВЧИЙ АСПЕКТ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРИХОПЕРСЬКОГО КОЗАЦЬКОГО ГОВОРУ

У статті розглядаються питання історії і сучасного побутування українізмів у діалектах прихоперських і донських козаків. Автор аналізує українізми, що є невід'ємною частиною лексики козаків регіону, наводить приклади і розкриває зміст українських прислів'їв і фразеологічних зворотів, що зберігаються у донських говірках, а також порушує питання нівелювання прихоперських козацьких та українських говорів, що у майбутньому може призвести до їх втрати.

Ключові слова: діаспора, Нижня Волга, діалект, українізм.

Сінельнікова Валентина Владимировна, кандидат исторических наук, доцент кафедры фольклора, народного песенного и хорового искусства Киевского национального университета культуры и искусств

Украиноведческий аспект исследования прихоперского казачьего говора

В статье рассматриваются вопросы истории и современного существования украинизмов в диалектах прихоперских и донских казаков. Автор анализирует украинизмы – неотъемлемую часть лексики казаков региона, приводит примеры и раскрывает содержание украинских пословиц и фразеологических оборотов, которые активно используются в донских говорах, а также поднимает вопрос нивелирования прихоперских казачьих и украинских говоров, что в будущем может привести к их потере.

Ключевые слова: диаспора, Нижняя Волга, диалект, украинизм.

Sinelnikova Valentina, Ph.D., Associate Professor Department of folklore, folk-song and choral art Kyiv National University of Culture and Arts

Dialect hoper cossacks in the context of research ukrainian dialects lower volga

The article deals with the history and present existence of dialects Ukrainisms Don Cossacks. The author analyzes Ukrainisms, which is an integral part of the lexicon Cossack named the region, and provides examples disclose the contents of Ukrainian proverbs and idiomatic phrases are stored in Don dialects and raises questions levelling Cossack and Ukrainian dialects Lower Volga, which in the future may lead to the loss of their identity.

Key words: Diaspora, Lower Volga, dialect, Ukrainisms.

Наукових досліджень, присвячених питанням побутування української мови в діаспорі, небагато. Найвідомішими з них є монографічні праці Ю. Жлуктенка та Б. Ажнюка, основною проблематикою яких є міжмовна інтерференція на різних структурних рівнях мови українців так званої "західної" діаспори, а саме Америки й Канади [1]. Українці "східної" діаспори, насамперед ті, що мешкають на території Російської Федерації, та їх мовний простір довгий час не були об'єктами ґрунтовних етнофілологічних досліджень.

Говорячи про українське населення Нижнього Поволжя, а саме Волгоградської області як його складової, зауважимо, що польові експедиційні етнолінгвістичні розвідки тут проводилися вперше наприкінці 1920-х рр., були продовжені з середини 1960-х – до початку 1980-х рр. і пов'язані з іменами відомого російського діалектолога А. Дульзона та професора-лінгвіста Волгоградського державного педагогічного університету О. Север'янової [2, 3], які зробили спробу описати системи консонантизму та вокалізму українських говорів півночі сучасної Волгоградської області, зафіксували деякі особливості діалектної морфології. А. Дульзон підкреслював, що на час його дослідницької діяльності в означеному регіоні (1920-ті рр.) в українських говірках майже не відчувався вплив російської мови, і дійшов висновку, що мова мешканців українських сіл Нижнього Поволжя відноситься до південно-східного діалекту української мови. До того ж він наголошував на необхідності продовження масштабного вивчення мови українців Нижнього Поволжя, термінове вирішення питання про класифікацію цих говорів та визначення ступеня впливу російської мови, що потребує "точних записів на місцях особами зі спеціальною науковою підготовкою" [2].

Епізодично ці дослідження поновлювалися в 1990-х рр. та на початку ХХІ століття, результатом чого став випуск карти українських поселень над Волгою під назвою "Жовтий клин", що була створена за матеріалами В. Кубійовича, Ф. Заставного, В. Пержила та інших дослідників і презентована широкому загалу у вересні 2010 р. у Львові. Організатори видання – благодійний фонд "Україна-Русь" –

позиціонували його як "довідку про розселення українців на території трьох областей – Астраханської, Волгоградської та Саратовської, за якими давно вже в українському середовищі причепилася назва "Жовтий клин" [4]. Позитивно сприймаючи сам факт випуску такої карти, зауважимо, що вона є скоріше стислим етнографічним довідником, який містить інформацію про українські поселення, етапи української колонізації Нижнього Поволжя та невеличку однак власне етнолінгвістична інформація не знайшла відображення у цьому проекті львівських дослідників.

У 2004 р. у м. Волгограді побачила світ книга місцевого лінгвіста-краєзнавця О. Попова "Родное донское слово: систематизированный словарный материал Прихоперья" [5]. Дозволимо собі кілька зауважень перед тим, як перейти до тематики, що має неабиякий інтерес щодо дослідження культури, побуту, історії, мови українців, які свого часу переселились на територію сучасної Волгоградської області, у тому числі в Прихопер'я – Урюпінський, Алексєївський, Новоаннінський, Кумилженський, Серафимовичеський, Новоніколаївський, Єланський, Данилівський, Кіквідзенський та Нехаївський райони (близько 26 тис. квадратних км на північному заході регіону, що раніше відносилися до Хоперського округу області Війська Донського). На нашу думку, автор словника зібрав цінний матеріал з лексики, діалектного говору "верхових" донських козаків – мешканців північних і північно-західних районів Волгоградської області, що сьогодні мають спільні кордони з північними районами Ростовської, східними Воронежської та південно-західною частиною Саратовської областей. На це перехрестя – вільні землі між Волгою та Доном ("Дике поле") – з кінця XVI – початку XVII століть були націлені активні переселенські міграційні потоки, в тому числі з України, які були менш спрямовані на дійсно козацькі округи області Війська Донського, натомість більше охоплювали території з некозацьким населенням. На прикладі названих десяти районів ця тенденція також простежується: в "козацьких" (Алексєївський, Кумилженський, Серафимовичеський та ін.) хуторів і станиць з українським населенням сьогодні практично немає, зовсім інша ситуація в Єланському, Данилівському, Кіквідзенському та інших районах, що й сьогодні є регіоном компактного проживання українців в області.

Лексичний матеріал (понад 2 тисячі слів), представлений у словнику О. Попова, засвідчує значний вплив українського елемента на формування активного лексикону дончаків, при чому, українізмів до 1950–1960-х рр. були у загальному вжитку як серед вихідців з України, так і в козацькому (російському) середовищі. Назвемо деякі найбільш яскраві і зрозумілі до сьогодні для дончаків українські лексеми, що зберігають особливості їх сучасної вимови. Наприклад, балакарь (той, хто багато балакає), оберемок (сьогодні збереглося в прислів'ї – жартівливому уявленні про "ідеал" жінки: "Ціла пазуха цицьки і оберемок сраки"), бзик (як стан психіки, а також як назва комах), брехати, брехунець, бояри (учасники весільного поїзду), бредень (рибацьке знаряддя), бондарня (майстерня з виготовлення бочок), болтиш (тухле яйце), бирюк (вовк), бугай (бик-виробник). Загальноновживаними були також слова вага, важить, валух (валушок – кастрований баран), вентерь (рибацьке знаряддя), вечерять, в'язи (м'язи шиї, звідси "довгов'язий") та інші; старі селяни сіл Тростянка, Мачеха Ільмень, Данилівка (Єланського, Кіквідзенського, Руднянського та Данилівського районів відповідно) ці слова знають і в побуті використовують. Менш відомими сьогодні вже є слова гайтан (у значенні "мотузок для натільного хреста"), гак ("з гаком" – більше, ніж потрібно), галдить, галда, галунний (білоручка), гаманок (гаманець), гальмувать, хоча останнє зберігається в досить розповсюдженій у Прихопер'ї приказці "Кум рулює, я гальмую – їдемо!"

Гончаров А. Є. (1915–1987 рр.), уродженець українського села Міусово-Рись Данилівського району, гірчицю називав гардалом, керосин – гасом, "разом, кучею" – гамузом. Український гній козаки переозвучили як гной і не вживають російську лексему "навоз". Всі названі слова О. Попов відносить до лексики донського краю, а саме конкретної її частини – Прихопер'я. Однак, автор словника вкрай рідко вказує на українське коріння багатьох донських слів, зауважуючи на тому, що вони стали елементами міжетнічного спілкування, а потім склали загальний лексичний фонд, який вже не розділявся за етимологічними ознаками і сприймався козацьким і некозацьким населенням як спільний рідний діалект (говір).

До цього загальноновживаного лексичного фонду дослідник відносить назви предметів побуту, начиння, сільськогосподарські терміни: город, городьба, горожа, груба, гурт, держак, дрот, дулина (дуля – груша), єндова (низьке сире місце, що поросло лісом; в с. Ільмень Руднянського району багато мешканців з прізвищем Єндовицькі), жерело (джерело або свердловина), жито, жменя, загорнуть, залізка (ніж), запон (фартух), квасоля, кислина (сиром'ятна шкіра), коваль, колешня (двухколесний передок плуга), коники (у словосполученні "викидять коники"), криниця, кузня, куга (болотна рослина), курень, кут, лан, левада, ляд (у фразеологізмі "якого ляда тобі це треба!"). Цей перелік є досить великим: майдан, макуха (в пресованому вигляді була у післявоєнні роки одним з небагатьох різновидів ласощів для сільських дітей), мотузок, мірошник, на дурницю, нехай, начепуриться, обриднуть, огудина, одчинять, пішки, переказати, погода (в значенні "негода"; Гончарова М. І. (1886 – 1978 рр.), уродженка с. Луб'янка Данилівського району, говорила: "Погода їде" (тобто буде сніг, або дощ); потилиця, прикладок, природа (в значенні "походження"), прилабуниться (в значенні "прикинутися"), скло, солодкий, сумно, справді, схилиться, чумак, чуприна, шаровари, яворчатий (зроблений з ясену). Ці та інші приклади з словникового матеріалу О. Попова засвідчують багатий лексичний пласт українського походження в діалекті прихоперських козаків. Зауважимо, що слова ці належать до різних частин мови: це іменники, дієслова, прислівники, прикметники, при чому українське їх коріння є очевидним.

Багато українізмів зберігається сьогодні лише в прислів'ях та приказках, на що ми вже звертали увагу (наприклад, слово гузно на ознаку заднього проходу у мілких свійських тварин (птахів, котів) залишилося лише у приказці "Кинулась киця, та мокра гузниця!"). Незважаючи на певні фонетичні,

морфологічні й лексичні зміни під впливом російськомовного оточення, у прихоперському діалектному острові й сьогодні продовжують функціонувати українські фольклорні тексти, виникають нові зразки народної творчості, свідченням чого є збереження та активне використання донині значної кількості українських прислів'їв, приповідок, крилатих зворотів у лексиконі українського й неукраїнського населення регіону. Загалом прислів'я та приказки становлять своєрідний звід правил, якими людина має керуватися у повсякденному житті; вони рідко тільки констатують якийсь факт, скоріше рекомендують чи застерігають, схвалюють або засуджують, – тобто виховують.

Серед записаних нами прислів'їв та приказок (близько 200) значна кількість зберігає зв'язок з трудовим сільськогосподарським календарем, що у минулому був в основі всіх сфер життя українського селянства: Дош не тоді іде, коли просять, а тоді, коли косять. Не проси дощу, проси врожаю. Прийде Пречиста – без мух буде чисто! Винуватий не той, хто під возом лежить, а хто за биками ходить. Ти в стороні, а я в бороні. Оба цоба! (про однакових людей: "Та що з їх взяли: вони оба цоба!" – як негативна оцінка, рідше – похвала. Поговорка має походження від команд, якими користувалися, коли у ярмо впрягали двох волів: один віл виконував команду "цоб", другий – "цобе" (наліво, направо). Якщо у ярмо впрягали волів, що звикли до однієї команди, керувати ними було важко).

Вагоме місце серед прихоперських крилатих висловів займають прислів'я та приповідки про сімейне життя та філософське його осмислення: Кожна хата своїм ликом напхата. Де лад – там і клад. Мали діти – мале й лихо, побільшають і погіршають. Мали діти груди сосуть, а великі – серце! Великому куску і рот радується. Невістка – чужа кістка! Умна жона, коли бочка пшона. (Умна жінка, коли в бочці пшінка). Бог – не теля, баче й відтіля! Вільному – воля, а бідному – рай. Не шукай біду, вона сама тебе найде! Сид – не дим: очі не виїсть. Гуртом і батька гарно бити! Який ішов, таку й найшов. Бирюка ноги кормлять. Бідному жениться – і ніч коротка. Близько лікоть – та не укусиш! Була б утка і курочка – зготуєть і дурочка. Скільки бирюка не корми – він в ліс дивиться! Яки самі – таки й сани! Природне відчуття гумору, притаманне українському народу, демонструють гумористичні та саркастичні фразеологізми півночі Волгоградської області: Голодній кумі одно на умі. Їж, кума, млинці, їж! – Та я вже і так три з'їла. – Ні, кума, чотири! Якби так хотілось робить, як не робить! Приходь до мене, кума, коли мене дома нема. Кум, ти випить хочеш? – Не хочу. – А будеш? – Буду. Кум, а для чого ж вилка? – А береш ковбасу руками і наштрикуєш.

Ці та інші приклади збереження українських фразеологізмів в говорі прихоперського населення [6, 195–200], на жаль, не знайшли відображення в словнику О. Попова, як не мають посилок на походження і більшість українських за етимологією слів. З точки зору їх історичного походження, етнографічних зв'язків донського російського населення і українців, досить показовим є той факт, що автор словника "Родное донское слово..." робить єдине виключення, даючи прямі історичні пояснення словам, які прийшли від запорозьких козаків, тобто з України. В цих небагатьох випадках О. Попов дає розгорнуті коментарі до ключових слів, що мають для нас особливе значення. Наприклад, у трактуванні слова "козак" автор першим пунктом вказує, що це є представник козацького народу, останнім – "в українців – кінний солдат". Отже, маємо широке поле для роздумів, бо перші три слова до коментарю походження слова "козак" – це сучасний ультратезис деяких російських дослідників про те, що козаки – це окремий народ, нація; а останнє словосполучення, на наш погляд, не можна віднести навіть до навколонукових стверджень: виходить так, що на Доні козаки є окремою нацією, а в Україні – це лише солдати на конях! Однак солдати з'явилися в регулярній російській армії лише за царя Петра I, так що, до його царювання й запорізьких козаків не було?! Звідки тоді українська мова, звичаї, одяг в "окремого козацького народу" на Доні, Хопрі, Медведиці – від солдат ХУІІІ століття?!

Заради справедливості відмітимо, що є в словнику також і вагомі прозорі історичні коментарі. Слово "кош" розтлумачується як "військовий та адміністративний центр запорозького козацтва, степова стоянка під час польових робіт". Цікавими є пояснення до слова "сума": "історична артіль; козацька громада до ХУІІ ст. розділялась по сумах – невеликим артілям співтоваришів, звідси "односум". І на решті, слово "товариш", яке, за О. Поповим, означає "повноправних воїнів у запорозьких козаків" (здаємо, як великий письменник М. Гоголь проникливо пише про товариство, бойове братерство "повноправних воїнів" – вільних запорізьких козаків (не солдатів!) – товаришів, односумів).

Виникає природне запитання: чому ж в говорі прихоперців (і не тільки в них, а й в інших дончаків) простежується така велика кількість української лексики? Відзначимо кілька аспектів цього немаловажного питання в історії розвитку як української мови, так і говору (діалекту) верхових козаків. Формування єдиного говору з російсько-українськими елементами на Доні, Хопрі, Медведиці засвідчує давні зв'язки, спілкування, міграції мешканців російсько-українського прикордоння. Цей рух має багатовікове коріння і, звичайно, почався не за часів "петровських кінних солдатів". "Дике поле" завжди було простором, по якому відбувалося велике переселення народів. У ХУІ–ХУІІІ століттях (частково і в ХІХ ст.) цей рух характеризувався стихійним заселенням "Дикого поля", появою осілого населення, а з ним і головних досягнень тієї епохи – землеробства й православ'я. Закріплення в мові (говорі, діалекті, словниковому запасі, лексичному фонді) дончаків великої кількості українських лексем засвідчує, що формування постійного корінного населення (спочатку стихійне, потім – державно регульоване) відбувалося в ХУІ–ХІХ століттях двома основними потоками – українців і росіян. Обидва потоки потрібно віднести до першопоселенців, при чому вплив українського населення (в тому числі й українських козаків) на формування матеріальної та духовної культури, й зокрема мови, межиріччя Волги та Дону, є безперечним фактом. Безсумнівним є

також загальновідома тенденція розвитку любої мови – етносом засвоюється іншомовна лексика здебільшого по невідомим для нього раніше явищам і поняттям. Наведені приклади значної кількості слів, нових для російського населення в козацькому середовищі Прихопер'я, засвідчують те, що українські переселенці принесли в побут і культуру іноетнічних мешканців, поруч з якими вони поселилися, немало нових елементів, що були пов'язаними з сільським господарством, працею, обрядовою сферою сільського життя, військовою службою, психологією, побутом.

Живучість українізмів в говорі мешканців Прихопер'я, їх використання в лексичному фонді козаків і некозаків навіть до кінця ХХ століття підтверджується випуском словника О. Попова. Ця здорова консервативність є об'єктивним свідченням давнього взаємовпливу української та російської мови (на рівні діалектів), матеріальної (побутової) та духовної культури, що відбувається вже протягом кількох століть, що пов'язане з кількома історичними етапами історії заселення Прихопер'я і в цілому межиріччя Волги та Дону, коли донське козацтво поповнювалося вільними людьми з України і з центральних губерній Росії. Наприкінці ХУІІІ – на початку ХІХ століття розшарування населення на козаків і некозаків (іногородніх) стало очевидним, доступ українського населення в козацьке середовище був різко обмежений під натиском вимог царського уряду. Однак, на наш погляд, мовне спілкування і взаємовплив продовжувалися і в цей час, чому сприяло сумісне побутування в кордонах одного хутора, станиці, округа.

Сьогодні українізми в козацькому говорі (як і саму говірку) можна віднести до етнолінгвістичних реліктів: в історію пішли багато понять і явищ культури та побуту прихоперців, в їх діалекті превалюючою стала російська лексика, на що звертає увагу О. Север'янова: досліджуючи процеси взаємодії українських діалектів півночі Волгоградської області з оточуючими їх російськими й козацькими говірками, дослідниця відмічає, що найбільша інтерференція в українській мові Нижнього Поволжя (тобто відхилення від норми, викликане впливом іншої мови) спостерігається на лексичному рівні, що проявляється в існуванні російських паралелей для всіх українських лексем, у швидкому розповсюдженні та активному використанні цих паралелей в українській мові, що витісняє українські лексеми в пасивний словниковий запас і призводить до значного скорочення українського лексичного пласта говорів. Лексична інтерференція посилюється з розвитком білінгвізму, впливає на морфологію, зміни цих рівнів призводять до значної перебудови фонетичної системи говорів [3, 13-14].

Різко зменшилася й кількість носіїв старого козацького говору із значною кількістю українських елементів, що пояснюється старінням населення, особливо в сільській глибинці, від чого наступність у збереженні мовної традиції (трансмисія) переривається. Молодого населення в сільській місцевості мало, великі міста, куди їде молодь після закінчення школи (інколи й значно раніше), формують зовсім іншу етнокультурне середовище й мову. Додамо також, що за зміною поколінь і в результаті міжетнічних шлюбів українські мовні елементи перестають вживатися і в сімейному спілкуванні, існує стійка тенденція мовної русифікації.

Хоча українські та російські філологи, що досліджували українські говори Волгоградської області на початку 2000-х рр., дійшли висновку, що "адаптаційні процеси, етнокультурна ситуація й міжнаціональні толерантність не перешкоджають збереженню етнолінгвістичної специфіки мовної поведінки інформантів, самоідентифікації мовної особистості в етнічному плані" [7, 195], зауважимо, що під впливом як об'єктивних (міграції сільського населення, вплив засобів масової інформації і т. ін.), так і суб'єктивних (стремління селян влитися в міське середовище) факторів, сьогодні відбувається нівелювання прихоперських козацьких та українських говорів, що у майбутньому може привести до втрати їх самотності.

Вважаємо, що для дослідників, які займаються сучасною україністикою та етнолінгвістикою, словник О. Попова "Родное донское слово..." містить значний науковий матеріал, всебічне вивчення якого дозволяє зробити важливі, на нашу думку, висновки про одну з провідних ролей українців, що переселилися в давнину на територію сучасного Прихопер'я Волгоградської області, в етнокультурному розвитку нижньоволзького регіону.

Литература

1. Ажнюк Б. М. Мовна єдність нації: діаспора й Україна / Ажнюк Б. М. – К., 1999. – 295 с.
2. Дульзон А. К характеристике украинских говоров Республики Немцев Поволжья / А. Дульзон. – Поволжск: Центр. бюро научн. изучен. диалектов АССР НП, 1927. – 36 с. (Отчёты и статьи ЦБНИД, вып. 1).
3. Северьянова А. А. Некоторые особенности интерференции при украинско-русском билингвизме на диалектном уровне / Александра Северьянова / Автореферат дисс. на соискание уч. степени канд. филолог. наук. – Ростов-н/Д, 1977. – 15 с.
4. Жовтий клин (карта розселення українців в Нижньому Поволжі) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://duhvoli.com.ua/index.php?loading=all>.
5. Попов А. Родное донское слово: систематизированный словарный материал Прихоперья / А. Попов. – Волгоград, 2004. – 217 с.
6. Синельникова Валентина. Традиционная культура и быт украинцев Волгоградской области (конец ХУІІ – начало ХХІ вв.) / Валентина Синельникова. – Камышин, 2009.
7. Тупикова Н. А. Особенности речи русских и украинцев на территориях смешанного проживания населения как источник этнолингвистической информации / Н. А. Тупикова и др. // Украинистика в России: история, состояние, тенденции развития: материалы Междунар. научно-практ. конференции (Москва, 11-12 ноября 2009 г.). – Киев–Москва–Уфа: Изд-во Уфимского филиала МГУ им. М.А. Шолохова, 2010. – С. 193-195.

References

1. Azhniuk B. M. Movna yednist natsii: diaspora y Ukraina /Azhniuk B. M. – K., 1999. – 295 s.
2. Dul'zon A. K kharakteristike ukrainskikh govorov Respubliki Nemtsev Povolzh'ia / A. Dul'zon. – Pokrovsk: Tsent. biuro nauchn. izuchen. dialektov ASSR NP, 1927. – 36 s. (Otchet y stat'i TsBNID, vyp. 1).
3. Sever'ianova A. A. Nekotorye osobennosti interferentsii pri ukrainsko-russkom bilingvisme na dialektnom urovne / Aleksandra Sever'ianova / Avtoreferat diss. na soiskanie uch. stepeni kand. filolog. nauk. – Rostov-n/D, 1977. – 15 s.
4. Zhovtyi klyn (karta rozselennia ukrainsiv v Nyzhnomu Povolzhi) [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://duhvoli.com.ua/index.php?loading=all>.
5. Popov A. Rodnoe donskoe slovo: sistematizirovannyi slovarnyi material Prikhoper'ia / A. Popov. – Volgograd, 2004. – 217 s.
6. Sinel'nikova Valentina. Traditsionnaia kul'tura i byt ukraintsev Volgogradskoi oblasti (konets XVIII – nachalo XXI vv.) / Valentina Sinel'nikova. – Kamyslin, 2009.
7. Tupikova N. A. Osobennosti rechi russkikh i ukraintsev na territoriakh smeshannogo prozhivannia naseleniia kak istochnik etnolingvisticheskoi informatsii / N. A. Tupikova i dr. // Ukrainistika v Rossii: istoriia, sostoianie, tendentsii razvitiia: materialy Mezhdunar. nauchno-prakt. konferentsii (Moskva, 11-12 noiabria 2009 g.). – Kiev–Moskva–Ufa: Izd-vo Ufimskogo filiala MGGU im. M.A. Sholokhova, 2010. – S. 193-195.

УДК 008+392(477)+378.036

Фурдичко Андрій Орестович

кандидат культурології,
доцент кафедри фольклору, народнопісенного
і хорового мистецтва Київського національного
університету культури і мистецтв
e-mail: akniaz@ukr.net

**ТРАДИЦІЙНІ КУЛЬТУРНІ ПРАКТИКИ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ
ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ**

Статтю присвячено дослідженню традиційних культурних практик, роль яких у формуванні ціннісних орієнтацій молоді вивчається через актуалізацію традиційної компоненти та отримує висвітлення на основі використання соціологічного, філософського, культурологічного, аксіологічного та інших підходів. З'ясовано, що являють собою культурні та традиційні культурні практики та як вони впливають на формування ціннісних засад буття молоді особи і її орієнтації у сучасному соціумі. Таке усвідомлення значення традиційних культурних практик у формуванні цінностей молоді дає можливість виявити рівень її долучення до надбань традиційної народної культури.

Ключові слова: культура, цінності, аксіологія, традиційні культурні практики, ціннісні орієнтації молоді.

Фурдичко Андрей Орестович, кандидат культурологии, доцент кафедры фольклора, народного и хорового искусства Киевского национального университета культуры и искусств

Традиционные культурные практики как средство формирования ценностных ориентаций современной молодежи

Статья посвящена исследованию традиционных культурных практик, роль которых в формировании ценностных ориентаций молодежи изучается посредством актуализации традиционной компоненты и освещается на основе использования социологического, философского, культурологического, аксиологического и других подходов. Выяснено, что представляют собой культурные и традиционные культурные практики и каким образом они влияют на формирование ценностных основ бытия молодежи и ее ориентации в современном социуме. Такое понимание значения традиционных культурных практик в формировании ценностей молодежи позволяет выявить уровень ее приобщения к достижениям традиционной народной культуры.

Ключевые слова: культура, ценности, аксиология, традиционные культурные практики, ценностные ориентации молодежи.

Furdychko Andrew, candidate of cultural studies, assistant professor of folklore, folk-song and choral singing Kyiv National University of Culture and Arts

Traditional cultural practices as a means of creating value orientations of modern

The article is sanctified to research of traditional cultural practices the role of that in forming of the valued orientations of young people. Is studied through actualization of traditional component and the sociological gets illumination on the basis of the use, culturological, axiology and other philosophical approaches. It is found out, what show a cultural and traditional cultural practices and how they influence on forming of the valued principles of existence of young person and her orientation in modern society. Such realization of value of traditional cultural practices is in forming of values of young people that allows to educe the level of her attaching to acquisitions of traditional folk culture and methods of influence are on him.

Keywords: the culture, traditions, values, the axiology, traditional cultural practical workers, valued orientations.

Розуміння того, що являють собою культурні практики сьогодні є актуальним питанням, яке ставлять перед собою не лише культурологи, а й педагоги, соціологи, журналісти та інші дослідники. Поняття це є відносно новим для сучасних суспільних наук і його можна вважати таким, що розвивається.